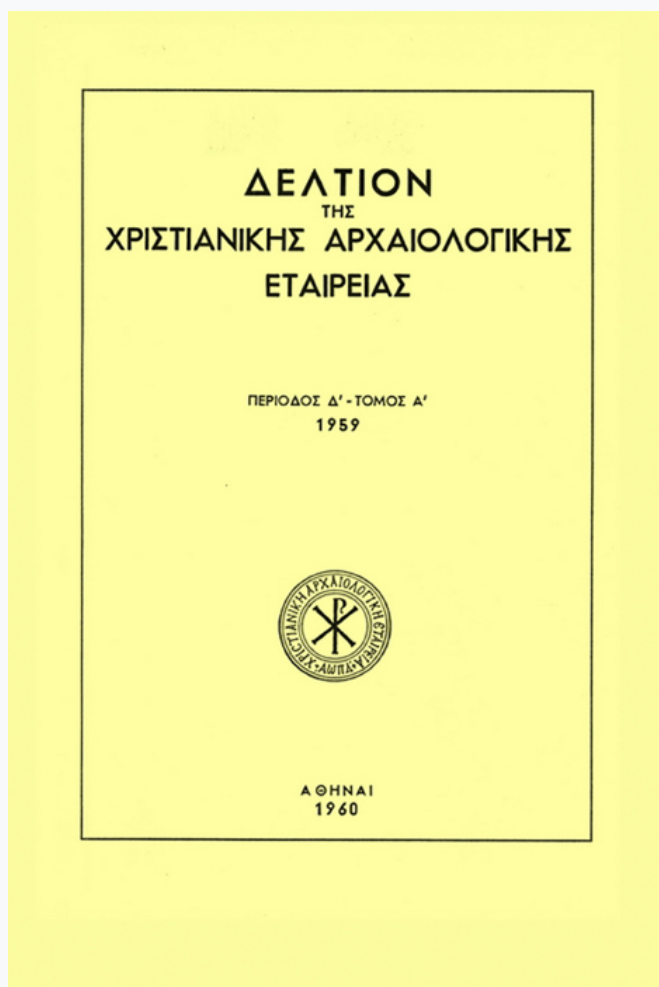

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 1 (1960)

Δελτίον ΧΑΕ 1 (1959), Περίοδος Δ'. Στη μνήμη του Νίκου Βέη (1883-1958)

Νεκρολογία. Νίκος Α. Βέης (BEES)

Μανόλης ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, Ευγενία Μ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ

doi: [10.12681/dchae.701](https://doi.org/10.12681/dchae.701)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ Μ., & ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ Ε. Μ. (1960). Νεκρολογία. Νίκος Α. Βέης (BEES). *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 1, 3-10. <https://doi.org/10.12681/dchae.701>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Νεκρολογία. Νίκος Α. Βέης (BEES)

Μανόλης ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, Ευγενία ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ

Δελτίον ΧΑΕ 1 (1959), Περίοδος Δ'. Στη μνήμη του Νίκου
Βέη (1883-1958)

ΑΘΗΝΑ 1960

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL
DOCUMENTATION
CENTRE

 Publishing

www.deltionchae.org

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ (BEES)

Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1958 ἡ διεθνὴς βυζαντινολογία καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη ἔχασαν τὴ φωτεινὴ φυσιογνωμία τοῦ Νίκου Βέη. Ἡ Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἐκλεκτὸς συνεργάτης, χορηγὸς καὶ πρόεδρος, θεώρησε χρέος τῆς νὰ τοῦ ἀφιερῶσει τὸν παρόντα τόμο.

Γεννήθηκε ὁ Νίκος Βέης στὴν Τρίπολη στὰ 1883, ἀλλὰ ἤδη ἀπὸ παιδὶ ἐγκαταστάθηκε μὲ τὴν οἰκογένειά του στὴν Ἀθήνα. Τὰ ἐφηβικά του χρόνια καὶ τὰ φοιτητικὰ συμπίπτουν μὲ μιὰ ἐποχὴ ἐξαιρετικῆς πνευματικῆς ἀνθησις τῆς πρωτεύουσας. Σύλλογοι καὶ Ἑταιρεῖες μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς καλύτε-
ρους λογοτέχνες καὶ ἐπιστήμονες ὁργανώνουν διαλέξεις, διαγωνισμοὺς, ἐκδόσεις περιοδικῶν καὶ δημιουργοῦν ζύμωση πνευματικὴ, στὴν ὁποία κυριαρχοῦν τρεῖς κύριες τάσεις : συστηματικὴ ἔρευνα τοῦ βυζαντινοῦ καὶ μεταβυζαντινοῦ παρελθόντος καὶ τῆς νεοελληνικῆς λαογραφίας, ἐνημέρωση καὶ ἔνταξη τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας στὴν εὐρωπαϊκὴ, καλλιέργεια καὶ ἐπικράτηση τῆς δημοτικῆς γλώσσας.

Ὁ νεαρὸς Βέης, φοιτητὴς ἀκόμη, συμμετέχει ἐνεργὰ καὶ μὲ ἀδίστακτο θάρρος, πὺν τὸν ξεχώριζε ὡς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, στίς προοδευτικὰς αὐτὲς τάσεις, συνεργάζεται στὸ ριζοσπαστικὸ περιοδικὸ « Νουμᾶς » καὶ στὰ « Παναθηναῖα », συνδέεται μὲ τὸν Παλαμᾶ, τὸν Ψυχάρη καὶ ἄλλους δημοτικιστὰς λογοτέχνες, ἐνῶ παράλληλα φοιτᾷ στὴν Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου, ὅπου τὰ μαθήματα τῶν κορυφαίων Γ. Χατζιδάκι, Ν. Πολίτη, Σπ. Λάμπρου, Σ. Βάσση, Γ. Σωτηριάδη, κατευθύνουν ὀριστικὰ τὰ ἐνδιαφέροντά του πρὸς τὰ βυζαντινὰ καὶ νεοελληνικὰ πρᾶγματα. Ἐνῶ εἶναι ἀκόμη φοιτητὴς, ἐργάζεται στὰ χειρόγραφα τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης, ἐπιχειρεῖ ἱστοριοδιφικὰς ἐκδρομὰς στὴν Πελοπόννησο, ὅπου συγκεντρώνει λαογραφικὸ καὶ γλωσσολογικὸ ὕλικὸ καὶ καταλογογραφεῖ χειρόγραφους κώδικες¹. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν πρώιμων ἐρευνῶν του δημοσιεύει σὲ ἑλληνικὰ καὶ ξένα ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ καὶ τὸ 1903 βραβεύεται σὲ διαγωνισμὸ τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας ὁ Γ. Χατζιδάκις ἐπαινεῖ τὸν συγγραφέα τῆς « ἑξαισίας » συλλογῆς « Φιγαλικά », 1

1. Βλ. Ἐκλογή ἐκ τῆς ἀναγραφῆς δημοσιευμάτων τοῦ καθηγητοῦ Ν. Α. Βέη, 1940, ἀρ. 1 - 9.

ὡς « φιλόπονον καὶ ἐντριβῇ περὶ τὴν χρῆσιν ἰδιωτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν ἐγγράφων τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας » καὶ ἐξαίρει τὴν μέθοδόν του καὶ τὰ « πολύτιμα ἱστορικὰ ὑπομνήματα »¹. Κυριώτερος καρπὸς τῆς περιόδου αὐτῆς, τῆς προετοιμασίας τοῦ Νίκου Βέη, ποὺ φθάνει ἕως τὸ 1909 καὶ περιλαμβάνει ἤδη πενήντα πέντε ἐπιστημονικὰ δημοσιεύματα², μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἡ μελέτη του στὸ περιοδικὸ « Βυζαντις » (τ. Α', 1909, σ. 57 - 103) μὲ τὸν τίτλο : « Τὸ περὶ τῆς κτίσεως τῆς Μονεμβασίας Χρονικόν, πηγαὶ καὶ ἱστορικὴ σημαντικότης αὐτοῦ ».

Ἀποφασιστικὲς γιὰ τὴν σταδιοδρομίαν τοῦ νέου σοφοῦ στάθηκαν πολὺ-μηνες καὶ γόνιμες ἔρευνές του στὰ Μετέωρα στὰ 1908, 1909 καὶ 1910, « ἐντολῇ καὶ προστασίᾳ τῆς Βυζαντιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τῆς Βασιλικῆς Βαυαρικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου ». Ἐπειτα ἀπὸ ἐπίμονες ἀναζητήσεις στὶς Μονὲς τῶν Μετεώρων εὐτύχησε ὁ νέος ἱστοριοδίφης νὰ ἀνεύρει ἄγνωστα ἕως τότε χειρόγραφα. Χαρακτηριστικὸς γιὰ τὸ πάθος τοῦ ἐρευνητῆ εἶναι ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος τὴν ἀμεση συγκίνησίν του : « ...Καὶ θὰ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε τὴν τρομώδη συγκίνησίν μου ὅτε, διατρέχας τὸ προκείμενον παχύτατον εἰκονοστάσιον, ἐβεβαιώθην περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς μυστηριωδῶς ἐνώπιόν μου χαινούσης κρύπτης. Καὶ θὰ ἐνθυμοῦμαι πάντοτε τὴν χαράν, τὴν μανικότητα, ἃν θέλετε ὑφ' ἧς κατελήφθην, ὅτε, ὑπὸ τὸ τρεμοσβύνον φῶς πτωχῆς τινος κανδήλας, διασπῶν τῶν ἀραχνῶν τοὺς ἱστοὺς εἰσῆλθον τὸ πρῶτον μόνος, κατάμονος, εἰς τὴν ἀποπνικτικὴν καὶ ζοφώδη κρύπτην καὶ ἀμυδρῶς διέκρινα σεσωρευμένας γύρω μου δεκάδας, δεκάδας χειρογράφων, ὀγκωδεστάτων, κονισαλέων, σχεδὸν ὅλων περγαμηνῶν. Πρὸς στιγμὴν ἐνόμισα, μάλιστα ὑπὸ τὸ διαλείπον σκίῳφως, ὅτι πρόκειται περὶ παθολογικῆς μου τινὸς καταστάσεως, ὁράματος, ψευδαισθήσεως ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου. Ἀλλ' ὅχι, τὰ χειρόγραφα ἦσαν πραγματικά, τὰ πολυτιμότερα ἴσως τῶν Μετεώρων, κεκρυμμένα ἐκεῖ πρὸ 120 τουλάχιστον ἐτῶν... ». Τὰ πρῶτα πορίσματα τῶν σχετικῶν ἐρευνῶν ἐξέθεσε ἀμέσως σὲ χωριστὸ τεύχος καὶ στὸ περιοδικὸ « Βυζαντις », ὅπου προανήγγειλε ἔκδοσιν τοῦ καταλόγου τῶν χειρογράφων, καθὼς καὶ καλλιτεχνικοῦ λευκώματος, ποὺ θὰ περιεῖχε εἰκόνες ἀπὸ κώδικες χειρογράφους, μνημεῖα τέχνης καὶ μικροτεχνίας τῶν Μονῶν³. Τὸ λεύκωμα δὲν πραγματοποιήθηκε, ὁ κατάλογος τῶν χειρογράφων

1. Ἡ συλλογὴ μὲ τὸν τίτλο : Ἀρχαδικὰ γλωσσικὰ μνημεῖα. Δημώδη ἄσματα Φιγαλίας μεθ' ὑπομνημάτων στὸ « Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας », τόμ. 6ος, 1903, σ. 209 - 276. Ἡ κρίσις τοῦ Γ. Χατζιδάκι στὴν « Ἐκθεσὶ τοῦ Γλωσσικοῦ διαγωνισμοῦ τῆς ἐν Ἀθῆναις γλωσσικῆς Ἑταιρείας », ἀνάτυπον περ. « Ἀθηνᾶ », 1903, σ. 22 - 23.

2. Ν. Βέη, Ἐκλογή..., ἔ.ἀ., ἀρ. 1 - 55.

3. Ν. Α. Βέη, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ τεχνικῶν ἐρευνῶν ἐν ταῖς Μοναῖς τῶν Μετεώρων, Ἀθῆναι 1910, τὸ ἀπόσπασμα βλ. σ. 19. Καὶ τοῦ ἴδιου,

ὅμως ἐτοιμάστηκε χωρὶς νὰ δημοσιευτῇ ὅσο ζοῦσε, ἀλλὰ βρέθηκε στὰ κατάλοιπά του καὶ ἐλπίζομε νὰ ἰδεῖ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Ἀπὸ τὸ ὕλικὸ πάντως ποὺ ἀνακάλυψε καὶ κατέγραψε ὁ Βέης στὰ Μετέωρα, ἀντλήσε διάφορα θέματα, τὰ ὁποῖα περιέλαβε σὲ πολλὰς χωριστὰς μελέτες ἀπὸ τὸ 1910 καὶ ἔπειτα¹.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Βέη στὰ Μετέωρα μὲ τὴν ἀνακάλυψη 1124 χειρογράφων κωδίκων, ποὺ δὲν εἶχαν ἰδῇ οἱ προηγούμενοι ἐρευνητές, καὶ τὰ δημοσιεύματά του στοὺς δύο τόμους τοῦ περιοδικοῦ «Βυζαντίς», συνετέλεσαν ὥστε νὰ προσκληθῇ στὸ Μόναχο στὰ 1911, ὅπου καὶ ἐπῆγε «ἄρωγῇ τῆς Βαναρικῆς Ἀκαδημίας». Ἐκεῖ συνδέθηκε μὲ τοὺς Heisenberg, Maas, Gerland καὶ καθιερώθηκε στὴ διεθνῇ Βυζαντιολογικῇ ἐπιστήμῃ, συνεργαζόμενος στὰ σημαντικώτερα ἐπιστημονικὰ περιοδικά. Στὰ 1912-1913 βρίσκεται στὸ Βερολῖνο, ὅπου διδάσκει στὸ Φροντιστήριον Παλαιογραφίας καὶ Ἐπιγραφικῆς καὶ στὰ 1914 στὸ Φροντιστήριον τοῦ Deissmann, γιὰ τὴν καταγωγή καὶ τὴν γένεση τῆς Κοινῆς γλώσσας, καθὼς καὶ παλαιογραφικὰς ἀσκήσεις καὶ ἀναγνώσεις. Ἀπὸ τότε ἀνήκει στὸ διδακτικὸ προσωπικὸ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου. Τὴν περίοδον τοῦ Α' παγκοσμίου πολέμου παραμένει στὸ Βερολῖνο, ὅπου μὲ συνθῆκες ἀντίξοες συνεχίζει τὶς μελέτες καὶ δημοσιεύσεις του, ποὺ γίνονται ὅλο καὶ εὐρύτερες σὲ περιεχόμενον καὶ σημαντικώτερες σὲ προσφορά. Ἀπὸ τὶς πλέον γνωστὰς μελέτες του τῆς ἐποχῆς αὐτῆς εἶναι ἡ Συμβολὴ στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδας, ὅπου μὲ γνώση ἀσφαλῆ τοῦ χώρου, μὲ πλούσια χρῆσιν πηγῶν καὶ βιβλιογραφικὴ ἐνημερότητα, παρέχει ἕνα ὑπόδειγμα μεθόδου γιὰ τὴν ἔρευνα τῆς ἱστορικῆς γεωγραφίας². Τῆς ἰδίας ἐποχῆς καὶ ἐξ ἴσου σημαντικὴ εἶναι ἡ συνεργασία του στὴν ἔκδοσιν τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐπιγραφῶν τῶν κατακομβῶν τὴν ὁποίαν ἐτοίμαζε ὁ καθηγητὴς Nik. Müller καὶ μετὰ τὸ θάνατό του ἐξέδωκε ὁ Βέης³.

Ἄν καὶ ὁ «σκληροτράχηλος», ὅπως τοῦ ἄρεσε νὰ αὐτοαποκαλεῖται, βυζαντινολόγος δὲν εἶχε ἰδιαιτέραν κλίση πρὸς τὰ καλλιτεχνικὰ μνημεῖα, ὥστε νὰ τὰ μελετήσῃ ἀπὸ ἄποψη τεχνοτροπίας, ἐν τούτοις εἶχε πλήρη συνείδησιν τῆς ἱστορικῆς τῶν σημασίας καὶ οἱ μελέτες του οἱ ἀναφερόμενες στὰ βυζαντινὰ μνημεῖα μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ἀπὸ τὶς εὐτυχέστερες. Εἶχε δημοσιεύσει, μὲ τὴν μεθοδικότητα ποὺ τὸν διέκρινε, ἐπιγραφικὰ μνημεῖα ἀπὸ τὰ Μετέωρα,

Σύνταγμα ἐπιγραφικῶν μνημείων Μετεώρων καὶ τῆς πέριξ χώρας μετὰ σχετικῶν ἀρχαιολογημάτων, περ. «Βυζαντίς», τόμ. Α', τευχ. Δ', 1909, σ. 557-626 καὶ ἰδίᾳ σ. 558-559.

1. Θεσσαλικά Χρονικά, τόμ. 7-8, Ἀθῆναι 1959, σ. 29-30.

2. N. A. Bees, Beiträge zur kirchlichen Geographie Griechenlands im Mittelalter und in der neueren Zeit, Oriens Christianus, Halbjahreshefte für die Kunde des christlichen Orients, Leipzig 1915.

3. Τὸν πλήρη τίτλον βλέπε Ἐκλογή..., ἔ.ἀ., ἀρ. 110.

μέ ὀνόματα κτητόρων, ἀφιερωτῶν καὶ ζωγράφων τῶν Μονῶν¹. Τὸ 1917 δημοσίευσε ἐκτενῆ μελέτη του γιὰ τὰ ψηφιδωτὰ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων στὴν Κωνσταντινούπολη. Στὴν μελέτη αὐτὴ ἦρθε σὲ ὀξύτατη ἀντίθεση μὲ τὸν Heisenberg· ὁ Γερμανὸς καθηγητὴς τοποθετοῦσε στὸν 6ον αἰῶνα τὸν περίφημο ψηφιδογράφο Εὐλάλιο, γνωστὸν ἀπὸ κείμενα τοῦ 12ου αἰῶνα, ὡς καλλιτέχνη πού ἐργάσθηκε στοὺς Ἀγίους Ἀποστόλους, ἐνῶ ὁ Βέης μὲ ἐπιχειρήματα τόσο φιλολογικὰ ὅσο καὶ εἰκονογραφικὰ, μὲ καταπληκτικὸ πλοῦτο γνῶσεων κειμένων καὶ μνημείων, μὲ ἄψογη μέθοδο, ἀπέδειξε ὅτι ὁ Εὐλάλιος ἀνήκει στὸν 12ον αἰῶνα καὶ ἐπομένως ἡ ψηφιδωτὴ διακόσμηση τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἀνήκει στὸν αἰῶνα αὐτόν, καὶ ὄχι στὸν 6ον. Ἡ γνώμη αὐτὴ σήμερα εἶναι ἡ μόνη πού ἐπικρατεῖ².

Στὰ 1920 ἰδρύει ὁ Ν. Βέης στὸ Βερολῖνο τὸ περιοδικὸ Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher, τοῦ ὁποίου ὁ τίτλος δείχνει τὴ θέληση τοῦ ἐκδότη νὰ ἐνώσει τὶς βυζαντινὲς μὲ τὶς νεοελληνικὲς σπουδὲς καὶ νὰ προβάλει τὴν συνέχεια καὶ ἐνότητα τοῦ βυζαντινοῦ καὶ νεοελληνικοῦ κόσμου. Μὲ διαλεχτὲς συνεργασίες ξένων καὶ δικῶν μας, πού προσελκύει τὸ κύρος τοῦ ἐκδότη, κυκλοφορεῖ τὸ περιοδικὸ δύο φορὲς τὸ χρόνο, ἀπὸ τότε ὡς τὸ 1944, σὲ 17 τόμους. Ἡ ποιότητα τῆς ὕλης, τόσο τῶν βασικῶν μελετῶν, ὅσο καὶ τῶν βιβλιοκρισιῶν καὶ τῶν βιβλιογραφικῶν σημειωμάτων, ὑψώνουν τὸ περιοδικὸ τοῦ Βέη σὲ ἐπιστημονικὸ ὄργανο ἀνώτατου ἐπιπέδου.

Στὰ 1925 ἐκλέγεται ὁ σοφὸς ἐρευνητὴς καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, στὴν ἔδρα τῆς Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας πού ἰδρύθηκε γιὰ πρώτη φορὰ τότε, καὶ ἐπιστρέφει ὀριστικὰ στὴν πατρίδα. Ἡ πλούσια διδασκαλία του ἀνταποκρινόταν στὴ δίψα τῶν νέων καὶ οἱ ἀλλεπάλληλες παρεκβάσεις πολλὰς φορὲς ξεπερνοῦσαν τὸ κύριο θέμα στὴν παράδοση. Οἱ φοιτητὲς σάστιζαν ἐμπρὸς στὸ πλάτος τῶν γνῶσεων καὶ θερμαίνονταν ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ Δασκάλου γιὰ τὴν ἐπιστήμη καὶ τὴν Ἑλλάδα. Πολλοὶ ὠφελήθηκαν καὶ ἐπηρεάστηκαν ἀποφασιστικὰ ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ ἀληθινοῦ Δασκάλου.

Μὲ τὴν ἀφίξή του στὴν Ἑλλάδα ὁ Βέης συμμετέχει ἐνεργητικὰ στὴν ἐπιστημονικὴ καὶ πνευματικὴ κίνηση τοῦ τόπου. Τὸ περιοδικό του, χωρὶς νὰ χάσει τὸν διεθνῆ χαρακτῆρα του, πλουτίζεται καὶ σὲ νεοελληνικὰ θέματα καὶ τὰ Beihefte, οἱ αὐτοτελεῖς μονογραφίες πού ἄρχισε νὰ ἐκδίδει ἤδη στὸ Βερο-

1. Βλέπε σ. 4 ὑποσ. 3 καὶ τοῦ ἴδιου, Βυζαντινοὶ ζωγράφοι πρὸ τῆς Ἀλώσεως. Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Βυζαντινῆς γραφικῆς, «Βυζαντίς», τόμ. Β', 1911 - 1912, σ. 457 - 473.

2. N. A. Bees, Kunstgeschichtliche Untersuchungen über die Eulalios Frage und den Mosaikschmuck der Apostelkirche zu Konstantinopel. Repertorium für Kunstwissenschaft, Bd. XXXIX u. XL, Berlin 1917.

λίνο¹, συνεχίζονται με πολλούς Έλληνες συνεργάτες, ώστε συνολικά αποτέλεσαν 41 τεύχη. Παράλληλα ο άκαταπόνητος έρευνητής συνεργάζεται στα περισσότερα, άν όχι σε όλα τα επιστημονικά περιοδικά, έλληνικά και ξένα, με αξιόλογες και πρωτότυπες μελέτες. Τό ανανεωμένο ενδιαφέρον του για την νεοελληνική ιστορία και παιδεία εκδηλώνεται με πλήθος εργασίες αφιερωμένες σε λόγιους ή λογοτέχνες πρώτης σειράς, στους μεγάλους όπως στον Ρήγα, στον Κοραή, στον Σολωμό κ.ά.², αλλά και στους άγνωστους, λησμονημένους, ή όπωσδήποτε στα δεύτερα πρόσωπα της ιστορίας μας. Αξιόλογες επίσης είναι οι συνεργασίες του με συνθετικά και άλλα άρθρα στο Λεξικό Έλευθερουδάκη, στην Παγκόσμια Ιστορία, έκδοσης Έλευθερουδάκη, στην Έγκυκλοπαίδεια του Ίσλάμ που εκδιδόταν στην Όλλανδία, και στην Propyläen Weltgeschichte. Συνάμα ή χάρη του λόγου με την όποία ήταν προικισμένος και τό σπινθηροβόλο πνεύμα του γοήτευαν τό πολυάριθμο ακροατήριο των διαλέξεών του, που τον τιμούσε για όποιοδήποτε θέμα και άν μιλούσε. Γιατί ό Βέης, ό σοφός επιστήμονας, ήταν και ό όμιλητής που ό λόγος του ακτινοβολούσε τό πάθος του για τα θέματα που τον άπασχολούσαν.

Τό 1932 γίνεται πρόεδρος της Χριστιανικής Αρχειολογικής Έταιρείας και συνάμα χορηγός, γιατί παραχωρεί ένα μέρος του περιοδικού του για την δημοσίευση των Πρακτικών της³. Οι ανακοινώσεις του στις συνεδριάσεις δημοσιεύονται ως έκτενεις μελέτες, από τις όποιες πιο σημαντικές σημειώνονται έδω : 'Ο Έλκόμενος της Μονεμβασίας, τό Χρησολόγιον του Βερολίνου και ή σχετική με την Έφεσο⁴. Ίδιαίτερης σημασίας ύπήρξεν ή συμβολή του στην όργάνωση και στην προετοιμασία για την έκδοση του Corpus των Έλληνικών Χριστιανικών Έπιγραφών της Ελλάδος, που ανέλαβε ή Ίδια Χριστιανική Αρχειολογική Έταιρεία. 'Ο μακαρίτης καθηγητής Lietzmann, ό καθηγητής Γ. Σωτηρίου, γραμματεύς τότε της Έταιρείας, και ό Ν. Βέης ανέλαβαν την εϋθύνη για την έκδοση, που σχεδιάστηκε μνημειώδης. Έγινε σημαντική περισυλλογή ύλικού από όλη την Ελλάδα, αλλά ό Β' παγκόσμιος

1. 'Ο γενικός τίτλος είναι : Texte und Forschungen zur Byzantinisch - neugriechischen Philologie.

2. Βλέπε Έκλογή, έ.ά., άρ. 145 - 246.

3. Byzantinisch - neugriechische Jahrbücher, τόμ. 10ος, 1932 - 1934, σ. 171 κ.έ. ως ΙΙΙ. Abteilung, και αυτόθι, τόμ. 13ος, 1937, σ. 197 κ.έ. και τόμ. 14ος, 1938, σ. 241 κ.έ.

4. Ν. Α. Βέης, 1) 'Ο Έλκόμενος της Μονεμβασίας μετά παρεκβάσεων περί της αυτόθι Παναγίας της Χρυσαιτίσης, έ.ά., τόμ. 10, σ. 199 - 262. 2) Περί του ιστορημένου Χρησολογίου της Κρατικής Βιβλιοθήκης του Βερολίνου (Codex Gr. fol. 62 - 297) και του θρύλου του « Μαρμαρωμένου Βασιληά », αυτόθι, τόμ. 13 (1936 - 1937), σ. 203 - 244 μς' και 3) Μελετήματα σχετικά προς την Μεσαιωνική Έφεσον και τον καλούμενον Θεολόγον, άνάπτυπο από τον τόμο Β' εις μνήμην Γ. Οικονόμου, της Αρχειολογικής Έφημερίδος, 1953 - 1954, Αθήναι 1957, σ. 263 - 283.

πόλεμος σταμάτησε την προσπάθεια του έργου, αν και άρχισε με τους καλύτερους επιστημονικούς και οικονομικούς οίονους. Το μόνο μέρος που κυκλοφόρησε μέσα στην δυστυχία της Κατοχής ήταν το Α' τεύχος του Α' τόμου των επιγραφών της Πελοποννήσου από τον Βέη με τις επιγραφές του Ισθμού και της Κορίνθου¹. Η εργασία αυτή ήταν το επιστέγασμα μιας σειράς επιγραφικών μελετών που είχαν άρχισει από τα νεανικά του χρόνια.

Στον Έλληνοϊταλικό πόλεμο του 1940-1941 υπηρέτησε στην πνευματική επιστράτευση και, παρά την ηλικία του, δεν έδίστασε να επιχειρήσει παλαιογραφικές έρευνες μέσα στη ζώνη του πυρός, στην Β. Ήπειρο, ύφιστάμενος όλες τις κακουχίες του μετώπου².

Το 1941 έγινε μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Στο διάστημα της Κατοχής δεν έπαυσε να εργάζεται έντατικά. Με διαταγή του Υπουργείου της Παιδείας πηγαίνει στη Μονεμβασία « προς περιφρούρησιν των εκεί Βυζαντινών και μεταβυζαντινών αντικειμένων... » (1943). Στην περιπετειώδη αυτή αποστολή ανακάλυψε τον 3ο κώδικα του ναού του « Έλκομένου » που είχε επισημάνει στα νεανικά του χρόνια, στα 1906³. Το 1944 εξέδωσε τον τελευταίο τόμο — 17ο — του περιοδικού του και αργότερα είχε άρχισει να έκτυπώνει τον 18ο, δεν ετύχησε όμως να τον ολοκληρώσει. Μετά τον πόλεμο, οι πολιτικές ανωμαλίες τον απομάκρυναν για δεύτερη φορά — η πρώτη ήταν στα 1935 — από την έδρα του στο Πανεπιστήμιο, στην οποία δεν επανήλθε. Η άδικη αυτή μεταχείριση εκ μέρους της Πολιτείας στάθηκε σταθερή αίτια πικρίας που τον άκολούθησε έως τον τάφο του. Ωστόσο η επιστημονική του δραστηριότητα δεν μειώθηκε. Οι μελέτες του γύρω από τους ποιητές Παλαμά, Γρυπάρη, Μαλακάση αλλά και τους Κασάριο Δαπόντε και Χριστόφορο Άγγελο προωθούν την νεοελληνική επιστήμη. Από τις πυκνές ανακοινώσεις του στην Ακαδημία, ιδιαίτερα μπορεί να υπενθυμίσουμε όσες αναφέρονται στον Ρήγα και τον κύκλο του και στον Άνδρέα Κάλβο⁴. Έξ άλλου οι επανειλημμένες

1. N. A. Bees, Corpus der Griechisch - christlichen Inschriften von Hel- las, herausgegeben von H. Lietzmann, Nikos A. Bees (Βέης) und G. Soti- riu, Band I, Die Griechisch - christl. Inschriften der Peloponnes, herausgege- ben von Nikos A. Bees (Βέης). Lieferung I: Isthmos - Korinthos, Athen 1941.

2. N. A. Βέη, Κατάλογος των χειρογράφων κωδίκων της Αγιοτάτης Μητρο- πόλεως Αργυροκάστρου. Ανάτυπο από την Έπετηρίδα του Μεσαιωνικού Άρχείου της Ακαδημίας Αθηνών, 1953.

3. N. A. Βέη, Ο τρίτος κώδιξ της Μητροπόλεως Μονεμβασίας και Καλαμά- τας, ανάτυπο από την Έπετηρίδα του Μεσαιωνικού Άρχείου της Ακαδημίας Αθη- νών, 1957.

4. Εκτός από τις νεοελληνικές μελέτες του Βέη τις δημοσιευμένες στο διά- στημα 1940 - 1958 στους τόμους της Νέας Έστίας και τις ανακοινώσεις του στα Πρα- κτικά της Ακαδημίας Αθηνών, μπορούν να σημειωθούν ξεχωριστά οι ακόλου- θες: α) Σεισμολογικά εκ των έργων του Κωνσταντίνου Κασαρίου Δαπόντε, ανάτυπον

ἀποστολῆς καὶ περιοδεῖες τοῦ στὴν Θεσσαλία καὶ τὰ Μετέωρα, ὅπου εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ ἐλέγξει τὰ χειρόγραφα, κειμήλια καὶ μνημεῖα, ὅσα διασώθηκαν ἀπὸ τὶς καταστροφὰς τοῦ πολέμου, καθὼς ἐγνώριζε ὅσο ἴσως κανένας ἄλλος τὴν περιοχὴ μὲ τοὺς θησαυροὺς της, ἥδη ἀπὸ τὴν νεότητά του, προσφέρουν χρήσιμα βοηθήματα στὴν ἔρευνα καὶ στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας¹. Συνάμα ἐξακολουθεῖ μὲ ἀπλοχεριὰ νὰ παρέχει τὴν συνεργασίαν του σὲ περιοδικὰ, ὅχι μόνον αὐστηρὰ ἐπιστημονικά, ἀλλὰ καὶ σὲ ἐκλαϊκευτικοῦ τύπου ἔντυπα, μὲ πλούσια πάντοτε βιβλιογραφία· μὲ τὴν ἴδια καλωσύνη ἔγραφε προλόγους καὶ εἰσαγωγὰς σὲ ἐκδόσεις καὶ ἀνατυπώσεις κειμένων νεοελληνικῶν γιὰ τὸ εὐρύτερον κοινόν, μὲ τὴν ἴδια σοφία συνδυασμένη μὲ προσωπικὴ χάρη ἔγραφε ἄρθρα σὲ περιοδικὰ καὶ στὸν ἡμερήσιο τύπο, ὑψώνοντας ἔτσι καὶ τὴν στάθμην τῆς ἐκλαϊκεύσεως. Στὴν ἀπομάκρυνσίν του ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον πιθανὸν ὀφείλεται καὶ ἡ προσωρινὴ του ἀνάμιξις στὴν πολιτικὴ ζωὴ τῆς χώρας μας. Ἐξελέγη βουλευτὴς, στὴν τελευταία δεκαετία τῆς εὐγενικῆς ζωῆς του, ἀκολουθώντας μὲ συνέπεια τὶς φιλελεύθερες δημοκρατικὰς ἰδέας, ποὺ εἶχεν ἐνστερνιστῇ ὡς παλαιὸ μέλος τῆς Δημοκρατικῆς Ἐνώσεως.

Ὁ Νίκος Βέης ἦταν ὁ πολυμερὴς ἐρευνητὴς ποὺ εἶχεν ὅμως τὴν ἱκανότητα στὸν κάθε κλάδον ποὺ τὸν ἀπασχολοῦσε νὰ εἶναι ὁ εἰδικώτατος. Ἦταν αὐθεντία στὴ Βυζαντινὴ παλαιογραφία, ὅσο καὶ στὴν ἐπιγραφικὴ καὶ στὴν σφραγιστικὴ — μολυβδόβουλλα — στὴν Βυζαντινὴ φιλολογία καὶ στὴν ἐκκλησιαστικὴ γεωγραφία ἢ στὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς περιόδου, στὴν ἱστορίαν τῶν Ἑλληνικῶν δεσποτάτων τῆς Φραγκοκρατίας ἢ στὴν ἱστορίαν τῆς παιδείας στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, στὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀγῶνα ἢ τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς κλάδους ἢ ἐρευνὰ του ἦταν πρωτοποριακὴ καὶ ξεχώριζε μὲ τὴν αὐστηρότερην ἐπιστημονικὴν φιλολογικο-ιστορικὴ μέθοδον. Ἡ ἐπιστημονικὴ του ἐμπειρία, ἐνισχυμένη μὲ σπάνια μνήμη καὶ συνδυασμένη μὲ ἐκπληκτικὴ ἐνημερότητα καὶ γνώση τῶν δεδομένων, ὥς τὶς ἔσχατες λεπτομέρειες, ἐπέτρεπε ἀδόκητες συσχετίσεις. Οἱ ὑπομνηματισμοὶ τῶν κειμένων καὶ ἐπιγραφῶν ποὺ δημοσίευε ἀποτελοῦσαν συχνὰ μικρὰς πρωτότυπες μονογραφίας.

Τὴν βαθύτερην ἐνότητα σ' αὐτὰ τὰ ἐπιστημονικὰ πολυσχιδῇ ἐνδιαφέροντα προσέδιδαν ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ τὸ πάθος τῆς ἔρευνας, ποὺ ἔφθινε στὰ

ἀπὸ τὴν Τριακονταετηρίδα τοῦ καθηγητοῦ Ν. Κρητικοῦ, τ. XXIV, σ. 243 - 275 [1943]. β) Ὁ Χριστόφορος Ἀγγέλου καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ ἔργα του, Ἀγγλοελληνικὴ Ἐπιθεώρηση, τ. 3, 1947, σ. 372 - 378 καὶ γ) Κάλβου ἔργα καὶ ἡμέραι ἐν Ἑλβετίᾳ, Πραγματεῖαι τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τ. 23, ἀρ. 2, 1958, σ. 1 - 24. Ἀνακοινώθηκε στὶς 16 Μαΐου 1942.

1. Θεσσαλικά Χρονικά, ἔ.ἀ., σ. 18 - 39.

ὄρια τῆς μανίας, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ πάθος γιὰ τὸν Ἑλληνισμό, πὺν τὸν πίστευε ἀδιάσπαστο στὴ μεσαιωνικὴ καὶ στὴ νεώτερη ἱστορία του. Κάθε ἱστορικὴ ἐκδήλωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τόσο τοῦ Ἑλλαδικοῦ ὅσο καὶ τοῦ Μικρασιατικοῦ ἢ τῆς Βορείου Ἑλλάδος, μποροῦσε νὰ γίνεῖ στόχος στὸ ἀνεξάντλητο ἐνδιαφέρον του.

Ἄν τὸ ἐπιστημονικὸ ἔργο τοῦ Βέη μὲ τὸν ὄγκο του καὶ τὶς ἰδιοτυπίες του εἶναι θαυμαστό, τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς πλούσιας ψυχικότητάς του μὲ τὸ ἀκατάβλητο σθένος, τὴν ἀνιδιοτέλεια καὶ τὴν φιλαλληλία, τὸν τοποθετοῦν ἀνάμεσα στοὺς σπάνιους ἰδεολόγους ἀνθρωπιστὲς τῆς ἐποχῆς μας. Ὁ σοφὸς αὐτὸς ἄνθρωπος, πὺν ἀφιέρωσε τὶς περισσότερες ὥρες τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νύχτας στὴν ἔρευνα καὶ τὴν συγγραφὴ, στάθηκε συνάμα καὶ ὁ κατ' ἐξοχὴν ἄνθρωπος τῆς καρδιάς, μὲ ἐξαιρετικὴ στοργὴ πρὸς τοὺς νέους καὶ τὴν πατρίδα. Ὅσοι ἀπὸ μᾶς εὐτύχησαν νὰ τὸν γνωρίσουν δὲν θὰ λησμονήσουν τὸν πλοῦτο καὶ τὴν χάρη τῆς διδασκαλίας του, οὔτε τὴν ἀνωτερότητα τοῦ χαρακτῆρα του.

Μ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ.
ΕΥΓ. Μ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ